

**О.В. Кот**, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

**О.Є. Чатченко**, ст. викл. (ХДУХТ, Харків)

## **ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СВІТОВИХ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ У СФЕРІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ РИНКУ**

Злиття та поглинання, а також корпоративна реструктуризація завжди була складовою частиною корпоративного фінансового світу. Щодня в світі відбуваються десятки транзакцій, які об'єднують окремі компанії з метою створення більш великих компаній. Також, паралельно з об'єднаннями компаній, відбуваються й зворотні процеси, які поділяють компанії на частини через спеціальні процеси з метою досягнення фінансової вигоди. Згідно з Доповіддю про світові інвестиції за 2011 рік (ДСІ-2011), складеною організацією ЮНКТАД, транскордонні злиття і поглинання 2011 року значно скоротилися, на противагу підкоренню прямими іноземними інвестиціями (ПІІ) сектору послуг. У таблиці наведена динаміка угод з транскордонних ЗІП (продаж і придбання) у країнах світу за 2007-травень 2011 років.

**Таблиця – Вартість транскордонних ЗІП за регіонами світу,  
ранжованих за придбанням/продажем,  
2007 – травень 2011 року (млн дол. США)**

| <b>Регіон/ економіка</b>       | <b>2007</b> | <b>2008</b> | <b>2009</b> | <b>2010</b> | <b>2011<br/>(січень-<br/>травень)</b> |
|--------------------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|---------------------------------------|
| Світ                           | 1022725     | 706543      | 249732      | 338839      | 224163                                |
| Розвинуті економіки            | 841714      | 568041      | 160785      | 215654      | 135369                                |
| Економіки, що<br>розвиваються  | 144830      | 105849      | 73975       | 96947       | 25395                                 |
| Південно-Східна<br>Європа, СНД | 21729       | 20167       | 7432        | 9698        | 2352                                  |
| Невизначені                    | 11981       | 12486       | 7528        | 16192       | 61046                                 |

З таблиці видно, що вартість угод досягши піку 2007 року почала стрімко знижуватися (з 1 022,7 до 224,2 млрд дол. США).

Вартість транскордонних злиттів і поглинань збільшилася на 36% у 2010 році порівняно з 2009, але до цих пір складало лише третину від попереднього піку в 2007 році. Значення транскордонних злиттів в країнах, що розвиваються подвоїлася. Поліпшення економічних показників в багатьох частинах світу, і збільшення прибутку закордонних філій 2010 року підняло реінвестовані доходи майже в два рази від рівня 2009 року. Дві інші компоненти ПІІ –

інвестиції в акціонерний капітал і кредитування всередині компанії – знизилися в 2010 році.

Помірне відновлення припливу ПП в 2010 році замаскувало основні відмінності між секторами. ПП в секторі послуг, на частку яких припадає основна частина спаду ПП у зв'язку з кризою, продовжили своє зниження у 2010 році. Всі основні галузі сфери послуг (бізнес-послуги, фінанси, транспорт і зв'язку, комунальні послуги) скоротилися, хоча і з різною швидкістю. Приплив ПП у фінансовий сектор пережив один з самих різких спадів.

Для кращого розуміння характеру та мотивів укладання угод зі злиття та поглинання у банківській сфері, принципів та взаємозалежностей даного процесу, слід, безперечно, почати з аналізу попередніх періодів і розглянути дану проблему у ретроспективі. У зв'язку з тим, що Україна є невід'ємною складовою європейського простору, й інтеграція вітчизняних банківських структур відбувається переважно з Європейськими фінансовими групами, вважаємо за доцільне проаналізувати стан ЗіП у сфері фінансових послуг на Європейському ринку. Після періоду відносного затишшя в 2010 році, багато експертів очікували, що 2011 буде доволі напруженим у плані реструктуризації сектору фінансових послуг Європи.

Однак, за помірним стартом у першому кварталі поточного року (вартість угод 9,8 млрд євро) прийшло поглиблення кризи єврозони і зростання макроекономічної невизначеності. Це зруйнувало спроби більшості компаній вірно спланувати стратегії злиття, і вартість угод різко скоротилася в другому (6,7 млрд євро) і третьому кварталах (5,0 млрд євро) року. Незважаючи на помітне відновлення вартості угод в останньому кварталі року, що буде розглянуто нижче, 2011 фінансовий рік все ж виявився найспокійнішим за останні 8 років на європейському ринку фінансових послуг ЗіП. Загальна вартість оголошених угод за рік скоротилася на 25% в порівнянні з 50,3 млрд євро у 2010 році до всього лише 37,9 млрд євро. Транзакції, укладені урядовими структурами, грали порівняно невелику роль, на яку припадає 12% від загального обсягу, і лише підкреслили той факт, що зниження активності у сфері ЗіП скоротили привабливість підписання угод у приватному секторі.

Розбивка угод за 2003-2011 роки за підгалузями показує, що, незважаючи на зниження, банківські операції зберегли звичне домінування. Хоча поживавлення активності на ринку ЗіП європейського фінансового сектору є позитивним моментом, це також могло бути спричинено у деякій мірі кризою як каталізатором активізації специфічних галузей економіки.